

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з дисципліни

«ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»
(для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм
(Електронне видання))

У Х В А Л Е Н О
на засіданні кафедри
міжнародної економіки і туризму
(протокол № 8 від 17.03.2021 р.)

Севєродонецьк
2021

УДК 338.48-32(07)

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» (для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм (Електронне видання)) / Уклад.: О. О. Зеленко. – Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. – 28 с.

Представлено теоретичні та практичні завдання для засвоєння курсу лекцій з дисципліни «Організація екскурсійної діяльності». Надані рекомендації щодо організації практичних занять, а також список літературних джерел для підготовки та засвоєння матеріалу з даної дисципліни.

Укладач: Зеленко О. О., д.е.н., доц.

Рецензент: Заваріка Г. М., к. геогр. н., доц

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1. Основні поняття та різновиди екскурсійної діяльності в туризмі.....	5
ТЕМА 2. Історія розвитку екскурсійної справи в Україні	7
ТЕМА 3. Теоретичні засади екскурсійної справи	9
ТЕМА 4. Класифікація екскурсій	11
ТЕМА 5. Методика підготовки екскурсій	14
ТЕМА 6. Методика проведення екскурсії: показ	16
ТЕМА 7. Методика проведення екскурсії: розповідь	18
ТЕМА 8. Особливості методики проведення деяких видів екскурсій	19
ТЕМА 9. Техніка проведення екскурсії	21
ТЕМА 10. Професійна майстерність екскурсовода	23
ТЕМА 11. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування	25
Рекомендована література	27

ВСТУП

«Організація екскурсійної діяльності» - це один з професійно-орієнтованих курсів програми підготовки фахівців туристичної галузі. Дана дисципліна займає провідне місце серед спеціалізованих дисциплін, оскільки практично жодна подорож не обходиться без екскурсійного обслуговування подорожуючих. Екскурсійна діяльність сьогодні є невід'ємною складовою туристичного продукту, що підтверджується практикою українського ринку та тенденціями розвитку міжнародного ринку туристичних послуг. Можливість отримати екскурсійне обслуговування значно підвищує попит на тур. Саме тому, опанування певних знань та навичок, формування відповідних компетенцій щодо проектування, розробки та впровадження екскурсійних маршрутів є актуальною проблемою для фахівців із туристичного обслуговування.

Мета засвоєння дисципліни «Організація екскурсійного обслуговування» передбачає формування у здобувачів вищої освіти теоретичних, професійних знань і практичних навичок для самостійної організації й планування екскурсійної діяльності, розробки і проведення екскурсії.

Засвоєння дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» передбачає вирішення таких завдань: оволодіння знаннями з організації екскурсійного обслуговування в індустрії туризму; виявлення основних напрямів і тенденцій розвитку екскурсійного обслуговування в сучасних умовах; набуття студентами навичок роботи з нормативними матеріалами щодо організації екскурсійної діяльності в туристичній індустрії; вміння застосовувати теоретичні знання у вирішенні практичних завдань.

Метою проведення практичних занять з курсу «Організація екскурсійної діяльності» є розширення та поглиблення теоретичних знань про сутність і найважливіші аспекти екскурсійної справи, історію та сучасні тенденції її розвитку в Україні та в світі, особливості екскурсійного обслуговування різних категорій туристів тощо.

Представлені методичні рекомендації містять питання для обговорення до кожної теми за програмою курсу для поточного контролю знань, схематичні, ситуативні та інші завдання, покликані перевірити поточну успішність здобувачів вищої освіти.

Представлені методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм.

ТЕМА 1. Основні поняття та різновиди екскурсійної діяльності в туризмі

1. Питання для обговорення:

1. Екскурсознавство – основа організації екскурсійної діяльності.
2. Поняття та види екскурсійних послуг туристських підприємств.
3. Організація надання екскурсійних послуг на туристсько-екскурсійних підприємствах.

2. Заповнити схему:



1. Тестові питання

1. Екскурсознавство – це:
 - a) узагальнюючий науковий напрям, який охоплює будь-яке знання про екскурсію;
 - b) комплексна наукова дисципліна, що розкриває сутність взаємопов'язаних частин екскурсійної діяльності: теорії, методики та практики туристсько-екскурсійних підприємств, а також вивчає історію розвитку екскурсійної діяльності;
 - c) все вище зазначене.
2. Складові екскурсознавства:
 - a) екскурсійна методика;
 - b) екскурсійна практика;
 - c) історія розвитку екскурсійної діяльності;
 - d) екскурсійна теорія.
3. Комплекс поглядів, ідей, положень, які лежать в основі екскурсознавства – це:
 - a) екскурсійна методика;
 - b) екскурсійна практика;

- c) історія розвитку екскурсійної діяльності;
 - d) екскурсійна теорія.
4. Сукупність чітких правил і вимог, що ставляться до екскурсії – це:
- a) екскурсійна методика;
 - b) екскурсійна практика;
 - c) історія розвитку екскурсійної діяльності;
 - d) екскурсійна теорія.
5. Екскурсія – це:
- a) комплексна туристська послуга, спрямована на ознайомлення туристів і екскурсантів з екскурсійними об'єктами, тривалістю до 24 годин;
 - b) комплексна туристська послуга, спрямована на ознайомлення туристів і екскурсантів з екскурсійними об'єктами, тривалістю 24 години;
 - c) комплексна туристська послуга, спрямована на ознайомлення туристів і екскурсантів з екскурсійними об'єктами, тривалістю більше 24 годин;
6. Форми організації екскурсійного обслуговування:
- a) екскурсія як самостійна форма туристичних послуг;
 - b) екскурсія як складова програми туру;
 - c) супровідна (шлахова) екскурсійна інформація;
 - d) спеціалізовані послуги фахівців з екскурсійного обслуговування.
7. Перевага розповіді над показом – це від'ємна риса:
- a) екскурсії як самостійної форми туристичних послуг;
 - b) екскурсії як складової програми туру;
 - c) супровідної (шлахової) екскурсійної інформації;
 - d) спеціалізованих послуг фахівців з екскурсійного обслуговування.
8. Цикл екскурсій – це різновид:
- a) екскурсії як самостійної форми туристичних послуг;
 - b) екскурсії як складової програми туру;
 - c) вірно все вище зазначене;
9. На ринку екскурсійних послуг функціонують:
- a) організації, які виробляють власну екскурсійну продукцію;
 - b) посередницькі організації;
 - c) постачальники основних та додаткових послуг;
 - d) торговельні компанії.
10. Асортимент екскурсійних послуг за модифікацією продукції класифікується за:
- a) складом учасників;
 - b) формою проведення;
 - c) місцем проведення;
 - d) способом пересування;
 - e) за підвидом продукції (за тематикою).

4. Понятійний диктант

Основні поняття за темою

Поняття	Короткий зміст
???	узагальнюючий науковий напрям, який охоплює будь-яке знання про екскурсію.
???	узагальнення досвіду, суспільної виробничої практики, у якому знаходять відображення об'єктивні закономірності розвитку природи і суспільства
???	сукупність чітких правил і вимог, оставляється до екскурсії
???	проведення екскурсій спеціалістами відповідної кваліфікації, узагальнений накопичений досвід проведення екскурсій та нормативно-правові аспекти ведення екскурсійної діяльності (закони, положення, державні стандарти)
???	одна з форм екскурсійного обслуговування на туристських і екскурсійних маршрутах, яка отримала свою назву за місцем свого проведення та яка кардинально відрізняється від екскурсії як за змістом, так і за методикою подання інформації

5. Теми рефератів:

1. Екскурсія як вид туристичної діяльності.
2. Екскурсія як основний елемент екскурсійної діяльності.

ТЕМА 2. Історія розвитку екскурсійної справи в Україні**1. Питання для обговорення:**

1. Виникнення і розвиток освітянських екскурсій
2. Створення та розвиток системи екскурсійних закладів
3. Виховання радянської молоді засобами туризму та екскурсій
4. Екскурсійна діяльність в сучасній Україні

2. Тестові питання

1. Екскурсійна діяльність зароджується в Україні у:
 - a) другій половині XVIII століття;
 - b) першій половині XIX століття;
 - c) другій половині XIX століття;
 - d) першій половині XX століття
2. Родоначальником екскурсійної справи у її сучасному розумінні вважається:
 - a) М. Грушевський;
 - b) П. Скоропатський;
 - c) В. Петр;

3. На початку зародження екскурсійної справи в Україні провідну роль відігравали:
 - a) провідні освітяни;
 - b) науковці;
 - c) державні службовці;
 - d) приватні підприємства.
4. У другій половині XIX — на початку XX ст. екскурсійна діяльність в Україні:
 - a) мала масовий характер;
 - b) не мала масового характеру, але була достатньо поширеною;
 - c) носила фрагментарний, несистемний характер.
5. Процес становлення і розвитку вітчизняної екскурсійної діяльності був зумовлений:
 - a) піднесенням національно-культурного відродження українського народу;
 - b) розвитком освіти;
 - c) розвитком наукових знань.
6. Стала мережа екскурсійних закладів з'явилась в Україні:
 - a) на початку XX століття;
 - b) у 20-ті роки XX століття;
 - c) у 30 роки XX століття.
7. Поступове згортання екскурсійної діяльності з причини тоталітарного пресингу відбувається:
 - a) на початку XX століття;
 - b) у 20-ті роки XX століття;
 - c) у 30 роки XX століття.
8. Українське мішане пайове екскурсійне товариство здійснювало свою діяльність у період:
 - a) 1920-1928 р.р.;
 - b) 1928-1930 р.р.;
 - c) 1930-1936 р.р.;
9. Контрольно-комбінований маршрут передбачає, що:
 - a) активний туризм сполучається з елементами морального виховання;
 - b) активний туризм сполучається з пізнавальною діяльністю та елементами морального виховання;
 - c) активний туризм сполучається з пізнавальною діяльністю.
10. На туристській карті України виділяють регіонів, сприятливих для розвитку туризму:
 - a) 5;
 - b) 6;

- c) 7;
d) 8.

3. Заповнити таблицю

Етапи розвитку Українського ексурсознавства

Економічні	Негативні аспекти розвитку	Позитивні аспекти розвитку
I етап (II пол. XVIII – I пол. XIX ст.).		
II етап (середина – кінець XIX ст.)		
III етап (90-і рр. XIX ст. – 1918 р.)		
IV етап (1919-1927 рр.)		
V етап (1928-1941 рр.).		
VI етап (1946-1968 рр.),		
VII етап (1969-1986 рр.)		
VIII етап (1987-1990-і рр.).		
IX етап (сучасний етап) (90-і рр. XX – поч. XXI ст.)		

4. Пояснити зміст аббревіатур

НКО - ???

УМПЕТ - ???

ЕВМ - ???

КСМУ - ???

5. Темы рефератів

1. Розвиток екскурсійної справи в різних регіонах світу
2. Екскурсійна справа в регіонах України.

ТЕМА 3. Теоретичні засади екскурсійної справи

1. Питання для обговорення

1. Поняття екскурсії
2. Функції і ознаки екскурсії.

2. Тестові питання

1. До цілей проведення екскурсії в процесі її становлення даного поняття відносять:
 - а) прикладна;

- b) навчальна;
 - c) наукова;
 - d) культурно-просвітницька;
 - e) все перераховане вище
2. У процесі пізнання екскурсивод допомагає екскурсантам:
- a) побачити об'єкти;
 - b) почути інформацію;
 - c) усвідомити значення подій;
 - d) проаналізувати почуте;
 - e) опанувати нові навички.
3. До суб'єктів екскурсії належать:
- a) екскурсивод;
 - b) екскурсанти;
 - c) постачальники;
 - d) посередники;
 - e) агенти.
4. Головним елементом екскурсії як форми спілкування є:
- a) прямий зв'язок;
 - b) зворотний зв'язок;
 - c) прямий та зворотний зв'язок.
5. Налічується ... основні функції екскурсії:
- a) 3;
 - b) 4;
 - c) 5.
6. Провідною в екскурсії є функція:
- a) пізнання;
 - b) виховання;
 - c) організації дозвілля.
7. Розширення та поглиблення загальних знань, які протиставляються професійним і збагачують духовний світ людини – це функція:
- a) пізнання;
 - b) виховання;
 - c) організації дозвілля;
 - d) розширення світогляду.
8. Існує ... ознак екскурсії:
- a) 4;
 - b) 5;
 - c) 6;
 - d) 7.
9. Мінімальна тривалість екскурсії:
- a) 45 хвилин;

- b) 4 години;
- c) 24 години;

10. Первинність зорового сприйняття – це ознака наочності:

- a) так;
- b) ні.

3. Заповнити таблицю

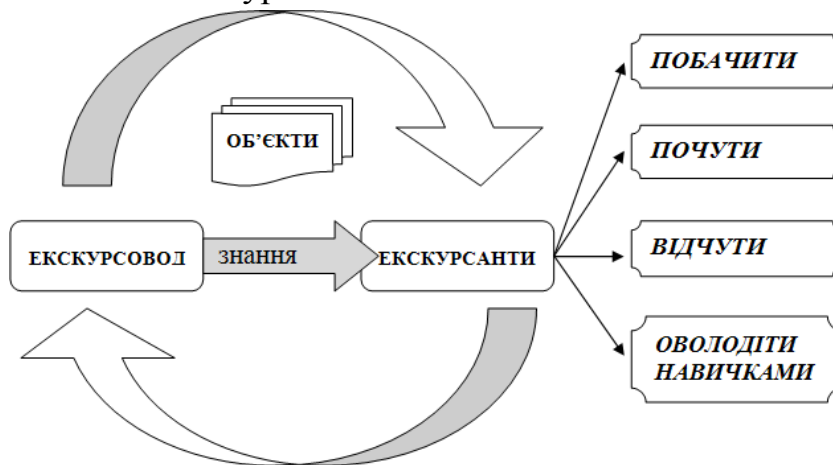
Становлення поняття «екскурсія»

Цілі	Завдання	Форми проведення
Прикладна		
Навчальна		
Наукова		
Культурно-просвітницька та організація дозвілля		

4.

3. Пояснить схему

Схема екскурсійного пізнання



5. Темы рефератів.

- Екскурсія як вид діяльності та форма спілкування.
- Сучасна структура організації екскурсійної діяльності.

ТЕМА 4. Класифікація екскурсій

1. Питання для обговорення

- Класифікація екскурсій за змістом
- Класифікація екскурсій за іншими ознаками

4. Тестові питання

1. Усі екскурсії можна класифікувати за:
 - a) місцем проведення;
 - b) за складом учасників;
 - c) за кількістю учасників;
 - d) за змістом;
 - e) за формою проведення;
 - f) за способом пересування.
2. Оглядові та тематичні екскурсії - це:
 - a) класифікація екскурсій за формою проведення;
 - b) класифікація екскурсій за змістом;
 - c) немає вірної відповіді.
3. Дати загальне уявлення про місто (містечко, село), познайомити з визначними пам'ятками архітектури, розповісти про видатні сторінки з його історії – це завдання для:
 - a) оглядової екскурсії;
 - b) тематичної екскурсії;
 - c) історичної екскурсії
 - d) культурно-пізнавальної екскурсії.
4. Показ артефактів, виявлених у місцях розкопок древніх поселень, поховань, городищ - це:
 - a) тематична екскурсія;
 - b) оглядова екскурсія;
 - c) історична екскурсія;
 - d) археологічна екскурсія
 - e) c, d.
5. Виробничі екскурсії поділяються на:
 - a) виробничо-історичні;
 - b) виробничо-економічні;
 - c) виробничо-технічні;
 - d) виробничо-тематичні.
6. За складом учасників екскурсії поділяються на групи:
 - a) для дітей, дорослих, а також для людей пенсійного віку;
 - b) для загалу і фахових груп;
 - c) для місцевих жителів;
 - d) для туристів: внутрішніх та іноземних
7. Екскурсії для «сеньйорів» - це екскурсії для:
 - a) осіб з особливими потребами;
 - b) осіб з іноземним громадянством;
 - c) немає вірної відповіді.
8. За місцем проведення екскурсії поділяють на:

- a) міські;
 - b) заміські;
 - c) виробничі;
 - d) природничі
 - e) музейні;
 - f) релігійні.
9. Пішохідні, транспортні та комбіновані – це класифікація екскурсій за:
- a) формою проведення;
 - b) способом пересування.
 - c) немає вірної відповіді.
10. Екскурсія-масовка – це різновид екскурсій, що віднесено до групи класифікації:
- a) екскурсій за формою проведення;
 - b) екскурсій за кількістю учасників;
 - c) екскурсій за складом учасників.

3. *Понятійний диктант*

Різновиди екскурсійних маршрутів

Назва	Опис
???	екскурсії, на яких відвідуються мальовничі скелі, кручі, каньйони і химерні форми рельєфу, зумовлені особливостями геологічної будови місцевості, печери та інші форми карсту
???	Екскурсії, побудовані на показі артефактів, виявлених у місцях розкопок древніх поселень, поховань, городищ тощо; передбачають ознайомлення з предметами давньої матеріальної культури, що несуть інформацію про минуле (рештки споруд, господарські знаряддя, зброя, одяг, предмети культу й поклоніння та ін.)
???	присвячені огляду озер, річок і річкових долин, особливий інтерес через свою унікальність викликають водоспади
???	передбачають ознайомлення з унікальними природними комплексами, ландшафтами, національними природними парками, заповідниками та ін.
???	передбачають відвідування філармоній та інших концертних установ, де туристи ознайомлюються з їх історією та досягненнями у сценічному мистецтві; екскурсії, присвячені життю й творчості відомих співаків, композиторів і музикантів, можуть проводитися в меморіальних музеях.
???	передбачають показ технологічного процесу, роботи окремих цехів, ділянок.
???	ознайомлення з будинками, громадськими спорудами, які мають архітектурну цінність.

	Екскурсії церквами і храмами, до монастирів. Вони також охоплюють чимало інших об'єктів, у т.ч. дзвіниці, церковні поховання, джерела святої води, скити тощо.
--	--

4. Темы для рефератів

1. Сучасна класифікація екскурсій.
2. Екскурсійний процес та його складові.

ТЕМА 5. Методика підготовки екскурсії

1. Питання для обговорення

1. Основні етапи підготовки екскурсії.
2. Складання та інспектування маршрутів.
3. Індивідуальний та контрольний текст екскурсії.
4. Порядок складання технологічної карти екскурсії.
5. Прийом екскурсії; затвердження екскурсії.

2. Тестові питання

3. Підготовка нової екскурсії включає ... стадії:
 - a) 3;
 - b) 4;
 - c) 5.
4. Тривалість підведення підсумків після екскурсії має бути не більше:
 - a) 5 хвилин;
 - b) 7 хвилин;
 - c) 10 хвилин.
5. Екскурсійні об'єкти класифікуються за:
 - a) змістом;
 - b) функціональним призначенням;
 - c) ступенем збереженості.
6. Однопланові та багатопланові екскурсійні об'єкти – це класифікація об'єктів за:
 - a) змістом;
 - b) функціональним призначенням;
 - в) ступенем збереженості.
7. Для оцінки об'єктів, включених в екскурсію, використовуються наступні критерії:
 - a) пізнавальна цінність, популярність, виразність, збереженість, місце знаходження, тимчасове обмеження показу;
 - b) пізнавальна цінність, екзотичність, виразність, збереженість, місце знаходження, тимчасове обмеження показу;
 - c) пізнавальна цінність, популярність, екзотичність, виразність, збереженість, місце знаходження, тимчасове обмеження показу.

8. Бажана тривалість переходу (переїзду) між об'єктами:
 - a) не більше 45 хвилин;
 - b) не більше 30 хвилин;
 - c) не більше 15 хвилин.
9. Матеріали екскурсії розташовані у хронологічному порядку – це характеристика:
 - a) індивідуального тексту екскурсії;
 - b) контрольного тексту екскурсії
 - b) Тривалість розповіді не повинна перевищувати часу, протягом якого об'єкт привертає увагу екскурсантів – це:
 - a) «закон мови екскурсовода»
 - b) «закон мови екскурсантів»;
 - c) «закон мови об'єкта».
9. Документ, що визначає всі особливості проведення екскурсії, її методику та техніку – це :
 - a) карта прослуховування екскурсії;
 - b) технологічна карта екскурсії;
 - c) схема маршруту екскурсії.
10. При захисті нової екскурсії заповнюється:
 - a) карта прослуховування екскурсії;
 - b) технологічна карта екскурсії;
 - c) схема маршруту екскурсії.

3. Аналітичне завдання

Необхідно представити етапи підготовки екскурсії у правильній послідовності:

- складання маршруту екскурсії;
- визначення мети й завдань екскурсії;
- вибір теми;
- відбір і вивчення екскурсійних об'єктів;
- відбір літератури й складання бібліографії, визначення джерел екскурсійного матеріалу;
- підготовка контрольного тексту екскурсії об'їзд або обхід маршруту;
- визначення методичних прийомів проведення екскурсії;
- комплектування «портфеля екскурсовода»;
- визначення техніки ведення екскурсії;
- складання технологічної карти;
- складання індивідуальних текстів;
- затвердження екскурсії;
- прийом (здача) екскурсії.

4. Понятійний диктант

Основні елементи технологічної карти екскурсії

Поняття	Короткий зміст
???	крапка початку екскурсії й вулиці, на яких проходять екскурсії
???	пам'ятні місця, які показуються групі на зупинці, у ході переїзду або пересування групи
???	час, що затрачається на показ і розповідь про об'єкт, а також на перехід, переїзд
???	рекомендації з переміщення групи, забезпеченню безпеки екскурсантів
???	головна частина технологічної карти, де визначається напрямок екскурсії, даються вказівки за методикою проведення, використанню прийомів розповіді, показу й т.д.

5. Теми рефератів

1. Основні шляхи удосконалення екскурсійної методики.
2. Сучасні аспекти підготовки екскурсії.

ТЕМА 6. Методика проведення екскурсії: показ

1. Питання для обговорення

1. Показ – головний елемент екскурсії.
2. Види та особливості показу.
3. Методичні прийоми показу.

2. Аналітичне завдання

1. Показ – це:
 - a) багатоплановий процес витягу зорової інформації з об'єктів, що одержують екскурсанти під керівництвом екскурсовода в певній послідовності;
 - b) багатоплановий процес витягу зорової інформації з об'єктів, що одержують екскурсанти з конкретною метою;
 - c) багатоплановий процес витягу зорової інформації з об'єктів, що одержують екскурсанти під керівництвом екскурсовода в певній послідовності, з конкретною метою.
2. Показ – поняття тотожне:
 - a) демонстрації;
 - b) інтерпретації;
 - c) візуалізації.
3. Різниця між оглядом і показом:
 - a) при показі екскурсанти бачать тільки зовнішній вигляд об'єкта, а при огляді вивчаються різні аспекти об'єкта за допомогою пояснень екскурсовода;
 - b) при огляді екскурсанти бачать тільки зовнішній вигляд об'єкта, а при показі вивчаються різні аспекти об'єкта за допомогою пояснень екскурсовода;

- с) різниці немає.
- 4. Показ буває:
 - а) сюжетний і безсюжетний;
 - б) об'єктний і безоб'єктний;
 - с) загальний та фрагментарний.
- 5. Умови ефективного показу:
 - а) правильно вибрати крапки показу й сприятливе для нього час;
 - б) передбачити можливість відволікання уваги екскурсантів від об'єктів, що не розкривають тему;
 - с) використати прийоми руху;
 - д) підготувати екскурсантів до сприйняття.
- 6. Пам'ятки архітектури слід показувати:
 - а) з фасаду;
 - б) позаду будівлі;
 - с) збоку будівлі.
- 7. Показ припускає активні дії:
 - а) всіх учасників екскурсії;
 - б) екскурсовода;
 - с) екскурсантів.
- 8. Особливості показу на екскурсії:
 - а) активність, логічна послідовність, первинність, визначна роль, сюжетність, синергетичний ефект;
 - б) активність, логічна послідовність, первинність, визначна роль, сюжетність;
 - с) активність, логічна послідовність, визначна роль, сюжетність, синергетичний ефект.
- 9. Панорамний показ дозволяє:
 - а) досліджувати окремі пам'ятки архітектури;
 - б) оглядати витвори мистецтва
 - с) спостерігати вид місцевості
- 10. Екскурсовод шляхом словесного опису відновлює первісний вигляд історичного об'єкту – це:
 - а) локалізація;
 - б) зорова реконструкція;
 - с) абстрагування.

3. Заповнити таблицю

Схема послідовності показу

	Дії екскурсовода та екскурсантів	Результат
Перша сходинка		
Друга сходинка		
Третя сходинка		
Четверта сходинка		

4. Поясніть зміст кожного поняття.

- зорова реконструкція
- зоровий монтаж
- локалізація;
- абстрагування;
- інтеграція;
- аналогія;
- перемикання уваги.

5. Теми есе

1. Найнезвичніший екскурсійний об'єкт для показу.
2. Мій перший досвід відвідування екскурсії.

ТЕМА 7. Методика проведення екскурсії: розповідь.

1. Питання для обговорення.

1. Місце розповіді в екскурсії.
2. Методичні прийоми розповіді.
3. Співвідношення показу та розповіді.
4. Особливі методичні прийоми проведення екскурсії.

2. Тестові питання

1. Розповідь – це:
 - а) умовно прийнята в екскурсійній справі назва усної частини екскурсії;
 - б) повідомлення й пояснення, які екскурсовод дає групі;
 - с) індивідуальний текст екскурсовода.
2. Розповідь:
 - а) є доповненням до показу;
 - б) є провідним елементом екскурсії порівняно з показом;
 - с) немає вірної відповіді.
3. Розповідь:
 - а) це експромт – імпровізація екскурсовода;
 - б) це заздалегідь підготовлений текст екскурсовода;
 - с) це заздалегідь підготовлений текст екскурсовода з можливістю невеликої імпровізації.
4. Найчастіше розповідь на екскурсії представлена у вигляді:
 - а) діалогу;
 - б) монологу
 - с) все вище зазначене.
5. Особливості розповіді:
 - а) залежність від швидкості пересування групи, необхідність зорового підтвердження, адресність, конкретність, стверджуючий характер;
 - б) залежність від швидкості пересування групи, підпорядкування показу, необхідність зорового підтвердження, адресність, конкретність;

- с) залежність від швидкості пересування групи, підпорядкування показу, необхідність зорового підтвердження, адресність, конкретність, стверджуючий характер.
- 6. Стислий виклад фактичного матеріалу про об'єкт або події – це:
 - а) екскурсійна довідка;
 - б) характеристика;
 - с) пояснення.
- 7. Форма викладу матеріалу, коли в розповіді розкриваються сутність і причини явища, події – це:
 - а) екскурсійна довідка;
 - б) характеристика;
 - с) пояснення.
- 8. Прийом побудований на визначенні відмітних властивостей й якостей предмета, явища, людини – це:
 - а) екскурсійна довідка;
 - б) характеристика;
 - с) пояснення.
- 9. Існує рівнів сполучення розповіді та показу:
 - а) 4;
 - б) 5;
 - с) 6.
- 10. Останній рівень сполучення розповіді та показу передбачає:
 - а) передбачає рівне співвідношення показу й розповіді;;
 - б) передбачає превалювання розповіді над показом;
 - с) передбачає превалювання показу над розповіддю.

3. Поясніть зміст кожного поняття

Прийоми розповіді:

- репортаж;
- цитування;
- питання та відповідь;
- літературний монтаж;
- співчуття;
- персоніфікація;
- відступ;
- індукція.

4. Практичне завдання.

Оберіть будь-який об'єкт, який потенційно може стати частиною екскурсійного маршруту. Надайте рекомендації щодо прийомів показу та складіть текст розповіді.

5. Теми рефератів.

1. Портфель екскурсовода – ефективний інструмент екскурсійної

діяльності.

2. Державна підтримка розвитку екскурсійної справи

ТЕМА 8. Особливості методики проведення деяких видів екскурсій

1. Питання для обговорення

1. Міські екскурсії
2. Заміські екскурсії
3. Мистецтвознавчі екскурсії
4. Музейні екскурсії
5. Природознавчі екскурсії
6. Виробничі екскурсії

2. Тестові завдання.

1. Широкі можливості для реклами екскурсійних ресурсів надають:
 - a) міські екскурсії;
 - b) заміські екскурсії;
 - c) музейні екскурсії.
2. Маршрут міської екскурсії зазвичай:
 - a) тематичний;
 - b) хронологічний;
 - c) тематико-хронологічний.
3. Культура показу екскурсійних об'єктів набуває особливого значення на:
 - a) міських екскурсіях;
 - b) заміських екскурсіях;
 - c) мистецтвознавчих екскурсіях;
 - d) музейні екскурсії.
4. Маршрут літературно-біографічної екскурсії будується по:
 - a) тематичному принципу;
 - b) хронологічному принципу;
 - c) тематико-хронологічному принципу.
5. Маршрут літературно-художньої екскурсії будується по:
 - a) тематичному принципу;
 - b) хронологічному принципу;
 - c) тематико-хронологічному принципу.
6. Експонати, що перебувають у залах, як правило, найцінніші в історичному або художнім відношенні й називаються:
 - a) диспозицією;
 - b) експозицією;
 - c) екстрадицією.
7. Невисока підставка уздовж стін, іноді в центрі, для предметів більших розмірів:
 - a) тумба;

- b) трибуна;
 - c) подіум.
8. Копія, що передає конструкцію й фактуру оригіналу в його зменшеному виді:
- a) макет;
 - b) модель;
 - c) муляж.
9. Екскурсанти можуть вступати в безпосередній контакт із об'єктами огляду на:
- a) мистецтвознавчих екскурсіях;
 - b) природознавчих екскурсіях;
 - c) виробничих екскурсіях.
10. Екскурсії, які можна проводити у будь-який час – це:
- a) музейні екскурсіях;
 - b) природознавчих екскурсіях;
 - c) виробничих екскурсіях.

3. *Понятійний диктант*

Поняття	Визначення
???	некомерційна установа культури, створена власником для зберігання, вивчення й публічного подання предметів і колекцій.
???	художнє зображення події, міста із круговим оглядом

4. *Творче завдання*

Уявіть себе екскурсоводом, якому необхідно провести екскурсію вашим навчальним закладом. Складіть контрольний текст екскурсії.

5. Теми рефератів

1. Скансени України
2. Особливості екскурсійного туризму.

ТЕМА 9. Техніка проведення екскурсії

1. *Питання для обговорення*

1. Техніка знайомства з групою
2. Техніка проведення транспортної екскурсії
3. Забезпечення безпеки екскурсантів
4. Несподівані ситуації в екскурсіях

2. *Тестові питання*

1. Перший контакт з групою екскурсантів передбачає:
 - a) невідкладне привітання та пояснення щодо екскурсії;

- b) невеличку паузу та зоровий контакт екскурсовода з екскурсантами;
 - c) невідкладний початок руху по запланованому маршруту.
2. Сюжет екскурсії ...:
- a) має бути відомий екскурсантові заздалегідь;
 - b) має бути повідомлений екскурсантам на початку екскурсії;
 - c) необов'язково доводити до відома учасників екскурсії.
3. Розміщення групи біля об'єкта передбачає:
- a) визначення єдиної оптимальної точки розміщення;
 - b) визначення декількох можливих точок розміщення;
 - c) в окремих випадках визначення дальньої та ближньої точки розміщення.
4. Під час руху екскурсії на пішохідному маршруті екскурсовод має перебувати:
- a) в центрі групи
 - b) попереду групи;
 - c) позаду групи.
5. Під час висадки екскурсантів із транспортного засобу екскурсовод:
- a) одразу починає рух до об'єкта;
 - b) чекає доки всі не вийдуть з транспортного засобу
 - c) діє не власний розсуд.
6. Головне правило роботи з питаннями екскурсантів:
- a) одразу відповідати на всі запитання;
 - b) не відповідати взагалі на питання екскурсантів, пояснюючи це браком часу;
 - c) відповідати на питання наприкінці екскурсії.
7. Екскурсовод має говорити:
- a) безупинно;
 - b) з певними паузами;
 - c) безупинно з відпочинком наприкінці маршруту.
8. До складу «портфеля екскурсовода» входять:
- a) технічні засоби;
 - b) образотворчі засоби;
 - c) природні або натуральні засоби.
9. При посадці екскурсантів у транспортний засіб екскурсовод:
- a) заходить першим;
 - b) сідає останнім;
 - c) перебуває праворуч місця посадки та непомітно рахує екскурсантів.
- 10 Кількість зупинок під час транспортної екскурсії визначається:
- a) заздалегідь;
 - b) протягом маршруту;
 - c) відповідно до прохання екскурсантів чи сторонніх осіб.

3. Поясніть зміст техніки кожного етапу проведення екскурсії:

1. Знайомство з групою:...

2. Розміщення групи біля об'єкту:...
3. Пересування екскурсантів від об'єкту до об'єкту:...
4. Відповіді на питання екскурсантів:...
5. Паузи в екскурсії:...
6. Дотримання хронометражу:...
7. Посадка та висадка екскурсантів із транспортного засобу:...
8. Місце екскурсовода під час проведення екскурсії:...

4. Теми рефератів

1. Безпека екскурсійної діяльності.
2. Основні положення організації екскурсії в міжнародній практиці.

ТЕМА 10. Професійна майстерність екскурсовода

1. Питання для обговорення

1. Поняття «професійна майстерність екскурсовода».
2. Шляхи підвищення професійної майстерності екскурсовода.
3. Культура та техніка мови екскурсовода, їх складові.
4. Невербальні засоби мовлення.

2. Тестові питання

1. Всіх фахівців з екскурсійної справи за рівнем кваліфікації умовно поділяють на ... групи:
 - a) 2;
 - b) 3;
 - c) 4.
2. Рівень професійної майстерності залежить від ... груп факторів:
 - a) 2;
 - b) 3
 - c) 4.
3. До факторів професійної майстерності належать;
 - a) побудова маршруту;
 - b) відібрані для маршруту об'єкти;
 - c) рівень загальної ерудиції екскурсовода;
 - d) знання по темі екскурсії;
 - e) культура мовлення та навички комунікації.
4. Короткий усний виступ – це:
 - a) слово;
 - b) доповідь;
 - c) реферат;
 - d) лекція;
 - e) репліка.
5. Публічний виступ на певну тему, що містить аналітичний матеріал, який підлягає подальшому обговоренню – це:

- a) слово;
 - b) доповідь;
 - c) реферат;
 - d) лекція;
 - e) репліка.
6. Короткий виклад даних, що втримуються в літературі, архівних й інших джерелах - це:
- a) слово;
 - b) доповідь;
 - c) реферат;
 - d) лекція;
 - e) репліка.
7. Усний публічний виступ, де докладно викладається яка-небудь тема – це:
- a) слово;
 - b) доповідь;
 - c) реферат;
 - d) лекція;
 - e) репліка.
8. Мала форма усного мовлення – це:
- a) слово;
 - b) доповідь;
 - c) реферат;
 - d) лекція;
 - e) репліка.
9. Неприпустимо перевищувати темп мови більше ніж:
- a) 30 слів у хвилину;
 - b) 45 слів у хвилину;
 - c) 60 слів у хвилину;
 - d) 75 слів у хвилину.
10. «Зоровий елемент» - невербальні засоби комунікації, а саме:
- a) жести;
 - b) міміка;
 - c) погляди;
 - d) поза;
 - e) хода.

3. *Понятійний диктант*

Ролі екскурсовода

Роль	Характеристика
???	повідомляє знання групі людей, розповідаючи про яку-небудь подію, явище, не показуючи до нього свого відношення, не роз'яснюючи його сутності, причинно-наслідкових зв'язків з іншими подіями і явищами
???	при спостереженні об'єктів, дає пояснення пов'язаним з ними подіям, називаючи причини, їх що викликали

???	під час показу відбувається зацікавлена розмова, у ході якого враховується реакція екскурсантів на викладає матеріал, що, використовується питально-відповідна форма викладу інформації
???	роз'яснює побачене й дає ради, як спостерігати об'єкт, тобто підводить екскурсантів до необхідних висновків
???	аналізує об'єкти й події, пов'язані з ними, дає оцінку розглянутим проблемам, передає екскурсантам свою переконаність, допомагає зрозуміти спостережувані об'єкти

4. Аналітичне завдання

Перегляньте відео за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=9Sf7MbmhtLg>

Зробіть висновки щодо побаченого сюжету, яка Ваша особиста точка зору з приводу професійних якостей оратора та теми, яку він висвітлював.

5. Теми есе.

1. Екскурсія-дискусія – де і коли доречно ?
2. «Жартувати чи не жартувати?» – одвічне питання екскурсовода.

ТЕМА 11. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування

1. Питання для обговорення.

1. Сутність диференційованого підходу до екскурсійного обслуговування.
2. Види різних груп екскурсантів.
3. Системний підхід до екскурсійного обслуговування різних груп місцевого населення.
4. Комплексні програми екскурсійного обслуговування.

2. Тестові питання.

1. Термін «диференціація» означає:
 - a) об'єднання окремих частин в одне ціле;
 - b) розподіл одного цілого на окремі частини;
 - c) правильна відповідь відсутня.
2. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування дозволяє вирішити наступні проблеми:
 - a) розширення екскурсійного обслуговування працівників різних сфер діяльності та членів їх сімей;
 - b) максимальне задоволення в процесі екскурсії постійно зростаючих запитів та інтересів населення до пізнання історії рідного краю;
 - c) підвищення ефективності, результативності всієї екскурсійної роботи;
 - d) a, b, c.
3. Згідно з диференційованим підходом існує ... види груп екскурсантів:
 - a) 2;
 - b) 3;
 - c) 4.

4. В залежності від ставлення людей до екскурсії як до виду наданих послуг розрізняють:
 - a) екскурсанти «хочу все знати»;
 - b) екскурсанти, що бажають уточнити власну точку зору;
 - c) екскурсанти, що відвідують екскурсію заради дозвілля.
5. Основна відмінність екскурсій відповідно до рівня загальноосвітньої та професійної підготовки учасників:
 - a) зміст;
 - b) тривалість;
 - c) маршрут.
6. Системний підхід – це:
 - a) конкретизація вимог розгляду кожного предмету в його взаємодії та взаємозв'язку з іншими предметами;
 - b) абстрагування від вимог розгляду кожного предмету в його взаємодії та взаємозв'язку з іншими предметами;
 - c) правильна відповідь відсутня.
7. Найбільш організованою групою споживачів екскурсійного продукту є:
 - a) діти шкільного віку;
 - b) студентська молодь;
 - c) доросле населення;
 - d) населення пенсійного віку.
8. Основна мета створення комплексних програм з екскурсійного обслуговування:
 - a) знайомити з історичним минулим країни;
 - b) знайомити з досягненнями національної культури нації, з традиціями і звичаями, а також з національними культурами інших народів, які проживають на території країни;
 - c) знайомити з природою країни;
 - d) а, b, c.
9. Створення комплексної програми передбачає ... етапи:
 - a) 2;
 - b) 3;
 - c) 4.
10. Елементи виховних методик найчастіше застосовуються для:
 - a) дітей;
 - b) молоді;
 - c) людей середнього віку.

3. Творче завдання

Використовуючи набуті знання запропонуйте комплексну програму екскурсійного обслуговування учнів 5-6 класів загальноосвітніх шкіл вашої області.

4. Теми есе.

Світ навколо очима екскурсовода.
Екскурсія майбутнього.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України № 1282-IV від 18.11.2003 р.//zakon2.rada.gov.ua (Ред. від 28.06.2015)
2. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсоведство і музеєзнавство: навч. посіб. Київ: Альтерпрес, 2007. 464 с.
3. Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 178 с.
4. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: навч.-метод. посіб. Чернівці: ЧНУ, 2016. 144 с.
5. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг: навч.-метод. посіб. Одеса : Астропринт, 2011. 216 с.
6. Покологна М. М. Організація екскурсійної діяльності: підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 180 с.
7. Туристичне країнознавство: навч. посіб. / За ред. В.Ф. Семенова. 2-е вид., доповн. та виправл. Херсон: Грінь Д.С., 2013. 392 с.

Додаткова

1. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України № 222-VIII від 02.03. 2015 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (Ред. від 28.09.2017).
2. Про затвердження нормативно-правових актів, які регламентують порядок організації туристсько-краєзнавчої роботи Наказ Міністерства освіти і науки України № 1124 02.10.2014 // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1340-14>.
3. Інструкція щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України № 1124 від 02.10.2014 р. // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1341-14>.
4. ДСТУ EN 15565:2016 Туристичні послуги. Вимоги до професійної підготовки та кваліфікаційних програм для гідів (EN 15565:2008, IDT);
5. ДСТУ EN 13809:2018 Послуги туристичні. Туристичні агенції та туристичні оператори. Терміни та визначення (EN 13809:2003, IDT)
6. Країнознавство: підручник / В. П. Крижанівський та ін. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Знання, 2012. 436 с.
7. Країнознавство: теорія та практика : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Ю. С. Занько, Н. М. Ганич. Київ: ЦУЛ, 2012. 528 с.
8. Михайліченко Г. І. А. Ю. Єременко. Організація туристичних подорожей: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. 392 с.

9. Пангелов Б. П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей: навч. посіб. Київ: Академ-видав, 2010. 248 с.
10. Смаль І. В Туристичні ресурси світу. Ніжин: Видавництво ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
11. Смочко Н. М. Туристичне краєзнавство: курс лекцій. Мукачево: МДУ, 2012. 347 с.
12. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності : підручник. Київ: Грамота, 2006. 264 с.
13. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні. Київ: Вища школа, 2002. 190 с.
14. Чагайда І.М., Грибанова С.В, Екскурсознавство: навч.посіб. Київ: Грамота, 2004. 237 с.

Інтернет-ресурси

1. Всесвітня туристична організація (UNWTO). – Режим доступу: <http://www.wto.org>.
2. Всеукраїнська асоціація гідів: офіційний портал громадської організації – Режим доступу: <https://uaguides.com/>
3. Електронний університет СНУ ім. В. Даля – Режим доступу: <http://moodle2.snu.edu.ua/course/view.php?id=2956>

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з дисципліни
«Організація екскурсійної діяльності»
для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм

ЗЕЛЕНКО Олена Олександрівна

Підписано до друку __.04.2021.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір тіпогр. Гарнітура Times.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. _____. Обл.-вид. _____.
.Тираж 100 екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

**Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля**

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03 р.

Адреса університету: просп. Радянський 59-А
м. Сєверодонецьк, 93400, Україна
e-mail видавництва: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com.

Надруковано у типографії «ПЕТИТ»

Адреса типографії:
вул. Федоренко, 10, м. Сєверодонецьк
e-mail: petit@i.ua. Тел.: (0645) 70-29-48